

ALLAH-U TEALÂ'NIN LÜTFU VE RAHMETİ*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayrî halkihî muhammedin ve âlihî ve sahibihî ecmaîn. Ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân! Feinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi's-sahîhi'l-muttasili ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ لِسُلَيْمَانَ يَا بُنَيَّ لَا
تُكْثِرُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَإِنَّ كَثْرَةَ النَّوْمِ بِاللَّيْلِ تَتْرُكُ
الْإِنْسَانَ فَقِيرًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

(..ه.ب. عن جابر)

RE. 332/7 (*Kâlet ümmü süleymâne'bn-i dâvude: Yâ büney ye lâ tüksiru'n-nevme bi'l-leyli, feinne kesrete'n-nevmi bi'l-leyli tetrukü'l-insâne fakîren yevme'l-kiyâmeh*)

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Azîz ve muhterem müslüman kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi hepimizin üzerine olsun!

Peygamberimiz Efendimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin mübarek ve şerîf hadislerinden bir miktarını size anlatmaya gayret edeceğim.

Hadis-i şeriflerin okunmasına ve izâhına geçmeden önce,

boynumuzun borcu, gönlümüzün vazîfesi olmak üzere, peygamberimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin mübarek ruhu için; sonra sâir enbiyâ ve mürselînin, bütün evliyâullahın, cümle sadât-ı meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ve eserin müellifi, hocamızın hocası Gümüşhâneli Ahmed Ziyâüd dîn Efendi Rh.A Hazretleri'nin ruhu için; onun hocalarının, talebelerinin ruhları için;

Hocamız, üstâdımız Muhammed Zâhid-i Bursevî Hazretleri'nin ruhu için; bu kitabın içindeki bilgilerin, hadis-i şeriflerin bize kadar ulaşmasında emeği geçmiş olan bütün âlimlerin, râvîlerin ruhları için;

Ve uzaktan yakından Peygamber SAS Efendimiz'e sevgilerinden ve ilme rağbetlerinden nâşî şuraya cem o lmuş o lan siz kıymetli kardeşlerimizin, ahirete intikâl ve irtihal eylemiş olan bütün sevdiklerinin ve yakınlarının ruhları için, bir Fâtîha üç İhlâs-ı Şerif kıraat edip, ruhlarını mesrûr eyleyelim:

.....

a. Çok Uyumanın Zararı

Metnini okumuş olduğum hadis-i şerifte, Süleyman AS'la ilgili bir hususu Peygamber SAS Efendimiz bize hikâye ediyor. Süleyman ibn-i Dâvud AS; her ikisine de salât ü selâm olsun, ikisi de peygamberdir:¹

قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ لِسُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ يَا
بُنَيَّ لَا تُكْثِرِ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَإِنَّ كَثْرَةَ النَّوْمِ بِاللَّيْلِ،
تَتْرُكُ الْإِنْسَانَ فَقِيرًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

(ه. هب. كر. عن جابر)

RE. 332/7 (*Kâlet ümmü süleymâne'bn-i dâvude*)

Hz. Süleyman ki, Dâvud AS'ın oğlu; o Süleyman'a anası demiş ki... Anası hem peygamber hanımı, hem hükümdar hanımı... Çocuk da hem peygamber, hem hükümdar olacak, mülkü dillere destan olacak bir zât-ı celîl... Diyor ki annesi, evlâdına; (*li-süleymâne'bni dâvûd*) Dâvud AS'ın oğlu Süleyman Peygamber'e diyor ki:

(*Yâ büneyye*) “Ey oğulcuğum! (*Lâ tuksiru'n-nevme bi'l-leyl*) Geceleyin uykuyu çok etme! Çok uyku uyuma geceleyin! (*Feinne kesrete'n-nevmi bi'l-leyli*) Çünkü geceleyin uykuyu çok uyumak, (*tetrukü'l-insâne fakîren yevme'l-kıyâme*) kıyamet gününde insanı fakir bırakır.”

¹ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.422, no:1332; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.210, no:337; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.183, no:4776; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXXII, s.457, no:7253; Zehebî, *Mîzânü'l-İtidal*, c.I, s.473, no:9884; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.1343, no:21389.

Bak hükümdarlar, şehzadeler, o zamanın idarecileri nasıl yetişiyormuş; annesi nasıl nasihat ediyor evladına. Biz:

“—Aman evlâdım, kalkma! Sıhhatin bozulmasın!” der... Bizim zamanımızda hep böylelerini duyuyoruz.

Hatta bizim mahallemizde, Ankara’da oturduğumuz semtte; yeni bir mahalle, yüz otuz, yüz kırk ev yapılmış, bir mahalle kurulmuş; sonradan biz oraya taşındık. Baktık her şeyi var; çarşısı var, çocuk bahçesi var, sığınağı var, büyüklerin dinlenme parkı var, ne ararsan bulunur... Yalnız, cami yeri ayırmamışlar. Her şey var mahallede, her şeyi güzel; cami yeri ayırmamışlar.

Biz de ne yapalım, namaz kılmadan edemiyoruz. “Allah-u Teâlâ Hazretleri’ne itaat etmezsek halimiz nice olur?” diye korkuyoruz. Namazsız edemeyeceğiz. “Bir cami bina edelim!” dedik. Orada bir evin alt katını cami haline getirdik, bir de direk diktik, ezan okuyup namaz kılmaya başladık. Komşulardan şikâyetler başladı:

“—Siz burada ezan okutuyorsunuz, çocuklarımızın uykusu kaçıyor, sıhhati bozulacak! Rahat uyuyamıyor çocuklarımız, uykuları kaçacak!” dediler.

Allah akıl fikir versin, ne diyelim; belki bir zaman gelir, o nlar da Hanya’yı, Konya’yı, dünyayı anlarlar da, yaptıkları şeyin ne mânâya geldiğini hissederler. Bak, Süleyman Peygamber böyle tavsiyelerle yetişmiş:

“—Geceleyin çok uyuma evlâdım! Çünkü çok uyumak, insanı kıyamet gününde fakir bırakır.”

Demek ki, ahiretin zenginliđi, geceleri biraz az uyuyup da deęerlendirmekle oluyormuş.

Bu dñnyanın her şeyini mñnâkařa edebiliriz, hiç mñnâkařa etmeyeceğimiz bir husus var, çok kat'î bir gerçek ki, kimseye kalmıyor. İnsan istese de istemese de, parası çok olsa da, pazusu kuvvetli olsa da, buradan bağıra bağıra ayırıp götürüyorlar insanı. Kalmıyor yâni... Kimsenin eline kalmıyor bu dñnya, bırakıp gidiyor.

O halde nedir bu dñnya? Nedir insanların bir müddet gelip, sonra istese de istemese de sürükleye sürükleye alıp götürüldükleri bu alem?

Bu alem, hadis-i şeriflerle, ayetlerle bize bildirildiği gibi, bir imtihan sahasıdır, bir imtihan sahnesidir. Sahnenin bu tarafından giriyoruz, öbür tarafından bizi elimizden tutup çekip götürüyorlar. O esnada karşılaştığımız hadiselerin önünde ne gibi tavır takınıyorsak, onlara karşı nasıl tavır takınıyorsak, ona göre ya kâr ediyoruz, ya ziyân ediyoruz.

Onun için demişler ki:²

الدُّنْيَا مَزْرَعَةُ الْآخِرَةِ

(Ed-dñnyâ mezraatü'l-âhireh) “Dñnya, ahiretin tarlasıdır.”

Ne demek? Bu dñnyada nasıl tarlaya bir şey ekiliyor da, ondan sonra biçiliyorsa; insan bu dñnyada ne ekerse, ahirette onu biçecek. Yâni hasat, mahsulün toplanması, neticeye ulaşmak ahirette olacak. Burada ekeceksin... Ve insan öldü mü, amel defteri kapatılıyor, imtihan bitti.

Şimdiye kadar ne kâr ettiysen, ettin; şimdiye kadar ne ziyân ettiysen, ettin.

Tabii müstesnâları var: Sadaka-i câriye bırakanlar; hayırlı evlat bırakanlar, faydalanılan ilim bırakanlar, istifade edilen eser bırakanlar... Onların durumları müstesnâ...[Onların amel defterleri kapanmıyor, sevaplar yazılmaya devam ediyor.]

Demek ki, hepimizin çok kesin bildiği bir gerçek, burayı bırakıp gideceğiz ve burası ahiretin kazanç tarlasıdır. Öldük mü, bu fırsat kapanıyor. Ölür ölmez fırsat elden gidiyor. Yâni biz, şu anda aslında hiç bir şekilde, para vererek veyahut başka bir usulle uğraşıp elde edemeyeceğimiz bir fırsat yakalamış durumdayız. Yaşıyoruz çünkü, ölmedik daha... Yaşıyoruz, demek ki elimizde bir fırsat var. Ne kadar büyük bir fırsat, ne kadar kıymetli bir nimet zaman, hayat dediğimiz şey!

İşte onu biz, böyle hayır u hasenât yapıp, şuurlu, zekice kullanıp; ahiretteki sermayeyi arttırmak zorundayız. Burası ahirete sermaye gönderme yeri... Burası, ahirette hesaba çekileceğimiz zaman, terazinin başına gittiğimiz zaman tartılacak amelleri kazanma yeri. Onun için, hayat çok büyük bir nimettir. Fevkalâde büyük bir nimettir. Allah kadr ü kıymetini bilmeyi nasib eylesin cümlemize...

---

² *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.301, no:1320.

Şimdi burada tehlikelerin en büyüğü, bir kere ahireti hiç düşünmemek... İnsan ahireti hiç düşünmez; bu dünyada vur patlasın, çal oynasın tarzında ömrünü boş geçirir. Birden bire, bakarsın ya bir trafik kazasında, ya bir boğazda, ya daha başka bir yerde bir şekilde ömrü sona eriverir... Hiç bir şey yok, bomboş, sermayesiz ahirete gitti. Bu bir tehlike...

Bazı kimseler de hayatın kadr ü kıymetini bilirler. Meselâ, benim şu anda karşımda bulunan kardeşlerimin hepsi, bu benim söylediğim şeyleri biliyor. Hayat bir fırsattır, burada ahiret kazanılıyor, ahireti kazanmak lâzım!

Bunların tehlikesi de, vakti iyi değerlendirmektir. Boş geçirmektir... Çok uzun yaşayacakmış gibi düşünüp de, insanın gevşek davranmasıdır. Yâni hakikaten, hangimizi şöyle köşe başında çevirip sorsanız, sakalımız ağarsa da, belimiz bükülse de, daha ölümü yakıştırmayız kendimize... Umarız ki, daha çok yaşayacağız;

“—İnşâallah, herhalde daha on sene, yirmi sene yaşarım...” gibi böyle bir arzu içinde bulunuruz ve gevşek hareket ederiz.

Halbuki:

“—Yarın yolcusun, ona göre hazırlan!” dense, insan ne yapacağını şaşırır...

“—Yarın yolcusun, sana önceden haber veriyorum! Ona göre tedbir al!” dense, insan nasıl hareket eder?

Öyle yapmayız da, sanki elli sene, seksen sene daha yaşayacakmış gibi bir gevşek yaşayış içinde oluruz. Nefeslerimizi boşa geçiririz.

Halbuki, büyüklerimiz bize, nefeslerin boş geçmemesi için tedbirler öğretmişlerdir. Zikr-i kalbîyi öğretmişlerdir, herkesin yanındayken, halk içindeyken, ticaretteyken, alış-verişteyken bile Allah demeyi bırakmasınlar, ecir kazansınlar diye ikazlar etmişlerdir. Hayırlı, kârlı ibadetleri tavsiye etmişlerdir. Kitaplarımız insanların çok sevap kazanması için gerekli hususları bize yazmış durmuştur... Biz de karşılaştıkça, sırası geldikçe sizlere naklediyoruz.

Bir kusur da insanın bu dünyada uykuyu fazla uyumasıdır.

Şimdi uyku için;

وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا

(النَّبَأ: ٩)

(*Ve cealnâ nevmeküm sübâtâ*) [Uygunuzu bir dinlenme kıldık.] (Nebe, 78/9) buyrulmuştur.

Uyku insan için bir dinlenme vasıtasıdır. Yâni, ibadetin de bir mayasıdır. İnsan hiç dinlenmese, iki gün uykusuz kalabilir, belki üç gün kalabilir vücûdu dayanıklıysa; ama dördüncü gün yatağa serilir, artık kıpırdayacak hali kalmaz. Demek ki, az az dinlenmek suretiyle, insan ibadete güç, kuvvet buluyor. Yemek yemek suretiyle, uyku uyumak suretiyle ibadete güç, kuvvet buluyor.

Ama bu uykuyu, çoğumuz hadden aşırırız, hadden fazla uyuruz. Fırsat bulduk mu on saat, on iki saat uyuruz. Sonra bir imtihandır ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin hikmetinden سوال olunmaz, Allah-u Teâlâ Hazretleri kazancın çok olduğu zamanı, uyku zamanına rastlatmıştır. Herhalde;

“—Benim âşık kullarım belli olsun; sahtekârlarla samimiler, gayretlilerle gayretsizler birbirinden ayrılın!” diye, elemek için olsa gerek, “Bakalım, benim için ne fedakârlık yapacak kulum?” diye denemek için olsa gerek, gecenin içine koym: uştur kıymetli vakti.

Onun için, hadis-i şerifte geçiyor; ben de dilim döndükçe, uygun gördüğüm için her zaman size söylüyorum:³

يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ
الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ فَيَقُولُ مَنْ
يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ وَمَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيهِ وَمَنْ
يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ

(خ. م. د. ت. ن. ه. ح. م. عن أبي هريرة)

(Yenzilü rabbünâ tebâreke ve teâlâ, külle leyletin ile's-semâi'd- dünyâ, hîne yebkâ sülüsü'l-leyli'l-âhir) “Rabbimiz Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri her gece, gecenin son üçte biri kaldığı zaman, en yakın semâyâya nüzûl eyleyip, (feyekülü) kullarına nidâ eder:

(*Men yed'ünî feestecib lehû*) 'Yok mu bana dua eden, duasını kabul edeyim!'

(*Ve men yes'elünî feu'tıyehû*) 'Yok mu benden bir şey isteyen, istediğini ona ihsân edeyim!'

(*Ve men yestağfirunî feağfire lehû*) 'Yok mu benden bağışlanma dileyen, onu bağışlayayım!' der."

Geceleyin o bize talip oluyor. Biz gündüz dua peşinde dolaşıyoruz, istiyoruz; gece o bizden istiyor. İşte imtihan... O zaman, uykusunu terk edip de Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne yönelen, kâr edecek.

Fakat, şurasını hemen açıklayayım: Allah-u Teâlâ Hazretleri, uykuyu terki, emin olun yine bizim için istiyor. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin ne bizim uykumuza, ne ibadetimize, ne tâatimize, ne zikrimize, ne Kur'an'ımıza, ne kulluğumuza... hiç bir şeye ihtiyâcı yok. Çünkü biz onun aciz, nâçiz mahlûklarımız, ne yapabiliriz ki?

---

³ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.384, no:1094; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.521, no:758; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.420, no:1315; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.526, no:3498; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.435, no:1366; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.I, s.214, no:498; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.487, no:10318; Buhârî, *Edebü'l- Müfred*, c.I, s.264, no:753; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.420, no:7768; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXV II, s.261; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXV II, s.463, no:7564; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.253, no:8106; Ebû Hüreyre RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.81, no:16791; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.413, no:1480; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.II, s.134, no:1566; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.125, no:10321; Cübeyr ibn-i Mut'im RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.164, no:3353; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXIV, s.17, no:26551.

Efendimiz o, yaradanımız o, hâlikımız o, lütfedenimiz o, besleyenimiz o... Bir an lütfunu kesse, hepimiz mahvoluruz. Lütfu bir an kesilse, hani şu elektriğin kesildiği gibi bir an kesilse, hepimiz yerlere seriliriz. Biz ona ne yapabiliriz? Emirler ve yasaklar bizim için hayırlı...

İnsan geceleyin uyanık durduğu zaman, tarif edilmeyecek faydalara eriyor; sıhhat kazanıyor, şuur kazanıyor, zekâsı derinleşiyor; mânevî bir takım kuvvetleri, mânevi bir takım halleri gelişme kaydediyor.

Gündüz olmuyor o... Otomobil gürültüsü içinde, telefon sesi içinde, gelenin gidenin bağirtısı, sorgusu, suali içinde gündüz olmuyor; geceleyin oluyor. Onun için faydası gene bize , ge ne bize de; biz, bize faydası olduğu halde, yine ondan gafil kalıyoruz.

Bir insan geceleyin horul horul çok uyursa, ameli az olur, gafleti çok olur, aptallığı çoğalır, zekâsı azalır, kalbi kararır... Onun için, gece çok uyumak afettir.

Bunları hep Hocamız, şu söylediğim kelimelerin Arapçasını şerhte kendi yazmış. Kalbi öldürür ve bunun gibi insanın dünyasının da kazançlı olmasına mâni olur. Çünkü, uykuya fazla dalan insan, ticaretine vaktinde gidemez, dünya kazancı da iyi olmaz. Evinde bereket de olmaz, çoluk çocuğu da muhtaç d uruma düşer. Yâni nereden, hangi yönden bakılsa, bunda bir zarar vardır.

Onun için, hayatımızı planlamalıyız, Müslümanlık bana öyle geliyor ki, zekâ işi... Zekî insanlar ancak iyi müslüman olurlar.

Yoksa ötekiler, bu dünyada kör gelirler, kör giderler. Ama zekâ, yüksek tahsil demek değil. Orasını açıklayayım.

Hiç tahsil görmemiş insan da, Allah'ın rızasını çok zekîce anlayıp, kavrayıp iyi kulluk etmeye yönelebilir. Çok yüksek tahsilli bir profesör, bir genel müdür de ondan gafil kalabilir. Zekâ başka... Zekâyı Allah'ın kulluğuna harcamak lâzım ve Allah'ın rızasını kazanmak için uğraşmak lâzım!

Şimdi nasıl inciye çıkarmak için denize dalmak lâzımsa, mânevî hakîkatleri, *maârîf-i ilâhiyyeyi* elde etmek, muhabbetullah ve ma'rifetullah için için de, geceleyin ibadete kalkmak lâzım! İnci mercan denizin dibinde olduğu gibi, o hayırlar da gecededir.

Bir kalksan geceleyin, bir kalksan, seccadenin başına bir otursan o seher vakitlerinde, sahur vakitlerinde, imsak kesilmeden önce... Hanım uyuyor, çoluk-çocuk uyuyor, kimse seni görmüyor. Seccadenin başında, bir şöyle gözünü kapatsan, bir Mevlâna yönelsen, bir kusurlarını itiraf etsen, bir gözünden yaş döksen; biraz bir tesbih eylesen, zikreylesen, bak neler olacak!

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi böyle kemâlâta vesile olacak kıymetli amellere muvaffak eylesin! Daha fazla söylemeyeyim...

b. Allah-u Teâlâ'nın Salâtı

İkinci hadis-i şerife geçiyorum. Bu da benî İsrâil'in, Mûsâ AS ile konuşmasına ait bir hadis-i şerif:⁴

قَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ لِمُوسَى هَلْ يُصَلِّي رَبِّكَ قَالَ قَالَ
مُوسَى اتَّقُوا اللَّهَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ فَقَالَ اللَّهُ يَا
مُوسَى مَاذَا قَالَ لَكَ قَوْمِكَ قَالَ يَا رَبِّ مَا قَدْ
عَلِمْتَ قَالُوا هَلْ يُصَلِّي رَبِّكَ قَالَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ
صَلَّتِي عَلَى عِبَادِي أَنْ تَسْبِقَ رَحْمَتِي غَضَبِي لَوْلَا
ذَلِكَ لَأَهْلَكْتُهُمْ

(كر. عن أنس)

RE. 332/8 (*Kàlet benû isrâil, li-mûsâ: Hel yusallî rabbike*) “Benî İsrâil Mûsâ AS’a sordular: Senin Rabbin salât eyler mi?”

Benî İsrâil mâlûm, İsrâil Oğulları. Mûsâ AS onları Firavun’dan kurtardı. Çok zulme uğruyorlardı. Firavun gördüğü bir rüya üzerine, erkekleri kesiyor, kadınları hayatta bırakıyordu. Onları köle olarak kullanıyordu...

---

⁴ Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.370, no:1051; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LXI, s.157; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.III, s.197, no:4553; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LXI, s.157; Ebû Hüreyre RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.IV , s.252, no:10396, 10397; *Câmiü’l-Ehâdîs* c.I, s.15305,15306, no:204.

Mûsâ AS geldi, o kavmi Firavun'un zulmünden kurtardı. O zalimden kurtardı. Onlar beri tarafa geçtiler, Firavun gark oldu. Peygamber olarak Mûsâ AS başlarında, onları o denizden geçirdi. Firavun gözleri önünde gark oldu, onlar kurtuldular. Allah-u Teâlâ Hazretleri onları çölde kudret helvasıyla, bıldırcın etiyle besledi. Öyle çok çeşitli nimetler gördüler ama, bir acaip halleri var. Kur'an-ı Kerim'de birkaç yerde, meselâ Bakara Suresi'nde zikredilmiş.

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَى اللَّهَ
جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

(البقرة: ٥٥)

(*Ve iz kültüm yâ mûsâ len nü'mine hattâ nera'llahe cehraten*) [Bir zamanlar, 'Ey Musa! Biz Allah'ı açıkça görmedikçe asla sana inanmayız!' demiştiniz de, (*feehazetkümü's-sàikatü ve entüm tenzurûn*) bakıp durur olduğunuz halde, hemen sizi yıldırım çarpmıştı.] (Bakara, 2/55)

Burada da garip bir soru soruyorlar, sorularında garâbet var: (*Hel yusallî rabbike*) "Senin Rabbin salât eyler mi?"

Bu salât eylemekten murat iki şey olabilir:
1. "Dua eder mi?"

2. "Namaz kılar mı?" gibi bir mânâ...

Her ikisi de bir acaip soru. Bu ne biçim soru böyle...

(*Fekàle mûsâ*) Onun üzerine, Mûsâ AS diyor ki: (*İtteku'llàhe yâ benî israil*) “Ey İsrâil Oğulları, Allah’tan korkun! Sorunuza dikkat edin, edepsizlik etmeyin!” diye onlara tepki gösteriyor.

(*Fekàla'llàhu*) Böyle deyince, Allah-u Teâlâ Hazretleri buyurdu ki: (*Mâ zâ kàle leke kavmüke*) “Ey Mûsâ, kavmin sana ne dedi?” Bildiği halde, kavminin ne dediğini bildiği halde soruyor; “Ne dedi Musa, sana kavmin?”

(*Kàle: Yâ rabbi mâ kad alimte*) “Bildiğin şeyi söyledi.” Yâni, benim sana ayrıca bildirmeme ne lüzum var, sen her şeyi en âlâ şekilde bilirsin. Bildiğin şekilde kusurlu, kesirli, edepsizce bir soru sordular.” demek istedi.

(*Kâlû: Hel yusallî rabbike*) ““Senin Rabbin salât eyler mi, namaz kılar mı, dua eder mi?” diye sordular yâ Rabbi!” diye bildiriyor yine.

(*Kàle*) Allah-u Teâlâ Hazretleri buyurdu ki, Mûsâ AS’a: (*Feahbirhüm*) “Onlara haber ver ki, (*enne salâtî ibâdî, en tesbeka rahmetî gadabî*) benim kullanıma duam, ettiğim salât, rahmetimin gazabımdan fazla olmasıdır, artık olmasıdır, onu geçmiş olmasıdır. Gazap etmeyip de rahmet eylememdir. (*Levlâ zâlike lehlektühüm*) Eğer böyle olmasaydı, rahmetim gâlip gelmeseydi, rahmetim önde gelmeseydi, onların hepsini helâk eylerdim.”

Yâni, Allah-u Teâlâ, bizim kusurlarımızdan dolayı, bizim hak ettiğimiz cezaları hemen verecek olsa, yeryüzünde bir tane insan kalmaz. Rahmeti gazabını sebkat eylemiş, yâni daha fazla... Rahmeti daha çok Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin...

Şimdi tabii, buradan bir ayet-i kerimeyi hatırladım, *bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
أَمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

(الأحزاب: ٥٦)

(*Inna'llâhe ve melâiketehû yusallûne ale'n-nebiyyi*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri ve melekleri, peygamber Hz. Muhammed SAS’e salât eylerler.” Demek ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri salât eyliyor. (*Yâ eyyühe'llezîne âmenû sallû aleyhi ve sellimû teslîmâ*) “Ey iman edenler, siz de o Rasûl-i Edîb’e, o Muhammed-i Mustafâ’ya salât u selâm eyleyin!” (Ahzâb, 33/56) diye ayet-i kerimede emredilmiş.

Orada tabii müfessirler demişler ki, Allah’ın salâtı ne olur kullara? Peygamber Efendimiz’e Allah’ın salât eylemesi ne demek? Rahmet eylemesi demek...

Meleklerin salâtı ne demek? Mağfiret talep etmesi demek... Allah-u Teâlâ Hazretleri’ne onlar, bizim namımıza duada bulunuverirler:

“—Yâ Rabbi, bu kullarını affeyle!” diye. Ayet-i kerimelerde böyle deliller vardır.

Bizim de Peygamber SAS Efendimiz’e salât u selâm eylememiz; ona sevgimizi, hürmetimizi, Allah’tan hayır talebimizi arz etmemizdir.

e. Hz. Hüseyin'in Şehid Edileceği

Bundan sonraki hadis-i şerif, çok acaip bir hususu dile getiriyor:⁵

قَامَ مِنْ عِنْدِي جِبْرِيلُ، فَحَدَّثَنِي أَنَّ الْحُسَيْنَ يُقْتَلُ
بِشَطِّ الْفُرَاتِ وَقَالَ هَلْ لَكَ أَنْ أَشِمَّكَ مِنْ تُرْبَتِهِ
قُلْتُ نَعَمْ فَمَدَّ يَدَهُ فَقبَضَ قبْضَةً مِنْ تُرَابٍ
فَأَعْطَانِيهَا فَلَمْ أَمْلِكْ عَيْنِي أَنْ فَاضَتْ

(حم.ع.طب. وابن سعد عن علي؛ طب. عن أبي أمامة؛ طب. كر. عن أنس؛ طب. كر. عن أم سلمة؛ ابن
(سعد، طب. عن عائشة؛ ع. عن زينب؛ كر. أم الفضل)

RE. 333/1 (*Kàme min indî cibrîlu, fehaddesenî: Enne'l-hüseyne yuktelü bi-şattî'l-furât*)
“Yanımdan Cebrâil kalktı ve bana Hüseyin'in Fırat sahilinde öldürüleceğini söyledi.”

Hüseyin dediği, Peygamber Efendimiz'in torunu, Hz. Ali Efendimiz'in oğlu; hani Kerbelâ'da şehid edildi ya... “Cebrâil AS kalktı yanımdan ve bana Hüseyin'in Fırat kenarında şehid edileceğini, öldürüleceğini söyledi.”

---

⁵ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.85, no:648; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.III, s.105, no:2811; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.I, s.298, no:363; Bezzâr, *Müsned*, c.III, s.101, no:884; İbn-i Ebî Şeybe, *Musanef*, c.V II, s.478, no:37367; İbn-i Amr Şeybânî, *el-Âhâd ve'l-Mesânî*, c.I, s.308, no:427; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.VI, s.407; İbn-i Hacer, *Tehzîbü'l-Tehzîb*, c.II, s.300, no:615; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XIV, s.188; Hz. Ali RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.IX, s.300, no:15112; *Kenzü'l-Ummâl*, c.XIII, s.631, no:37666; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XV, s.108, no:15092.

(*Ve kàle: Hel leke üşimmeke min türbetihî*)
“Onun toprağını sana koklatmamı ister misin?”
dedi. (*Kultü: Neam*) Ben de, ‘Evet.’ dedim.
(*Femedde yedehu*) Cebrâil AS elini uzattı,
(*fekabada kabdatan min turâbin*) topraktan bir
parça aldı.” Cebrâil AS artık nasıl şekildeyse,
eli nasılsa, alması nasılsa... “Bir miktar aldı,
(*fea’tânîhâ*) onu bana verdi. (*Felem emlik
aynî en fâdatâ*) Gözlerimi ağlamaktan, yaş
dökmekten tutamadım.”

Tabii, torununa ait olacak bir hadiseyi, önceden
böyle zikretmiş oluyor Cebrâil AS ona.

Bunu Ahmed ibn-i Hanbel kitabında zikretmiş,
Taberânî zikretmiş, İbn-i Sa’d zikretmiş,
Hz. Ali Efendimiz’den... Taberânî, Enes’ten
zikretmiş, Ümmü Seleme’den zikretmiş. İbn-i
Sa’d Hz. Aişe RA’dan zikretmiş... Yâni, bunları
sıralamasının sebebi, bu hadise birçok kitapta
böyle yazılmış diyor. Bunu böyle bu kadar
zikretmesinin sebebi, olacak bir hadiseyi
Cebrâil AS’ın önceden Peygamber Efendimiz’e
bildirmiş olduğunu isbat etmek istiyor hocamız
kitabında.

Eh, Peygamber Efendimiz’in, mâlûm, sahih hadis
ile:⁶

---

⁶ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV , s.335, no:18977; Taberânî,
Mu’cemü’l- Kebîr, c.II, s.38, no:1216; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV ,
s.468, no:8300; İbn-i Esîr, *Üsdü’l-Gâbe*, c.I, s.118; İbn-i Hacer,
el-İsâbe, c.I, s.308, no:684; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.II, s.81,
no:1760; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LV III, s.34; Abdullah ibn-i
Bişr el-Ganevî, babasından.

Kenzü’l-Ummâl, c.XIV , s.252, no:38462.

لَتُفْتَحَنَّ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ فَلَنِعْمَ الْأَمِيرُ أَمِيرُهَا
وَلَنِعْمَ الْجَيْشُ ذَلِكَ الْجَيْشُ

(حم.ك.طب.خ. فى تاريخه، كر. و ابن الأثير، عن عبید اللّ بن بشر الغنوى عن أبيه)

(*Letüftehanne'l-kostantîniyyetü*) “Kostantınıyye mutlaka fetholunacaktır! (*Feleni'me'l-emîru emîruhâ*) Onu fetheden komutan, ne büyük bir komutandır; (*ve leni'me'l-ceyşü zâlike'l-ceyş*) ve onu fetheden ordu ne güzel bir ordudur!” diye İstanbul hakkında da müjdesi var.

Romalılar, İranlılar karşısında mağlup olmuşlardı; İranlıları Romalılar on sene içinde tekrar yenecekler diye bildirmesi var.

Benden sonra şöyle şöyle fitneler olacak diye bildirmesi var. Deccal'ı bildirmesi var. Ahir zaman fitnelerini bildirmesi var. Ahir zamanda ümmetin başına gelecek halleri, değişecek huyları bildirmesi var... Neden oluyor bunlar?

نَبَأَنِي الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ

(التحریم: ۳)

(*Nebbeeniye'l-alîmü'l-habîr*) [Her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan Allah bana haber verdi.] (Tahrîm, 66/3)

Rasûlüllah Efendimiz'e her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan Allah-u Teâlâ Hazretleri bildirince, onun için muhal d iye bir şey olmaz. Ben kendim ertesi gün, daha ertesi gün, daha ertesi gün, sonradan olacak bir hadiseyi rüyamda görebiliyorum

da, sen görebiliyorsun da; kâinatın efendisi Rasûlullah SAS Efendimiz'e Allah-u Teâlâ Hazretleri bildirmiş olamaz mı? Bildirmiştir... İşte bunlar Peygamber Efendimiz'in büyüklüğünü gösteriyor. Ne kadar alınacak çeşit çeşit ibretler var...

d. Fakirlere Yapılan Yardımın Karşılığı

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁷

قَبَضَاتُ التَّمْرِ لِلْمَسَاكِينِ مَهْوَرُ الْحُورِ الْعِينِ

(قط. عن أبي أمامة)

RE. 333/2 (*Kabadätü't-temri li'l-mesâkîn, mühûrû'l-hûri'l-în.*) [Avuç avuç miskinlere verilen hurmalar, hurilerin mehirleridir.]⁸ Yâni, şöyle torbana, sepetine elini daldırıyorsun, avuç avuç hurmayı alıyorsun, “Al! Al!” diye fakirlere veriyorsun. “İşte bu avuç avuç, bir tutam bir tutam fakirlere verdiğin bu hurmalar, gözlerinin güzelliğiyle ad almış olan, o güzel gözlü cennet hürilerinin nikâhlarının mehirleri olacak.” buyuruyor Peygamber Efendimiz.

Yâni, “Böyle hurmasını fukaraya avuç avuç dağıtan kimse cennete girecek, huri kızlarıyla da nikâhı olacak ve yaptığı hayırlar bu nikâhta mehirleri olacak. Hani elmas, yakut, yüzük, altın, bilezikler, beşibirerdeler ve sâireler oluyor dünyada. Ahirette de işte bu yaptığı hayırlar, hurmalar hûri kızlarının mehirleri olacak.” diye müjdelenmiş.

⁷ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.3, s.221, no:4645; Ebû Ümâme RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.6, s.554, no:16066; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XV, s.109, no:15093. 141

⁸ Bu hadis-i şerif (RE. 333/2) sehven okunmamıştır. 18 Ağustos 1995 Cuma Sohbeti'nden alınmıştır.

Muhterem kardeşlerim! Tabii biz bugün, “Bir avuç hurma nedir?” deriz. Kendimiz ancak yemekten sonra, ağzımızı tatlandırmak için yiyoruz. Daha önce çorbalar geliyor, kebaplar geliyor, pilavlar geliyor, sebzeler geliyor sıra üzere tertipli... Masanın üstündeki öteki garnitürleri, salataları ve sâireleri hiç saymıyoruz. Onlar yemekleri daha tatlı yemek için, iştahımızı açsın diye yapılmış, kıyıdan kenardan yiyecekler diye düşünüyoruz. En sonunda da işte hurma da olursa, birkaç tane de hurma alıyoruz.

Ama eskiden öyle miydi?

Peygamber SAS Efendimiz’in zamanında sahabe-i kirâmın, o mübarek insanların; Allah’ın indinde derecesi evliyaullahın en yükseğinden de daha yüksek olan o insanların, ne sıkıntılar çektiğini; bizzat Peygamber Efendimiz’in nasıl günlerce böyle sabredip, açlığa tahammül edip, bir hurmayla yetinip, oruç tutup, bu sıcaklarda, bu diyarlarda nasıl ömür geçirdiğini tarih kitapları yazıyor.

Tabii, o çok önemli. Bir avuç hurmayı tutup birisine verersen, o belki onun bir günlük yiyeceği olur, belki iki günlük yiyeceği olur. Torbasına birazcık hurma biriktiren sefere çıkıyordu. Yâni seferde onları yiyecek. İşte başka süpermarket, çarşı pazar yok. Öyle bir devir, öyle bir yoksulluk ama, tabii mânevî bakından muazzam zenginlik var. O dünyevî fakirlik ama, gönülleri çok zengin, çok mübarek insanlar. Tabii o zaman, kıymeti de çok oluyor.

Bir şeyin kıymeti, yapılış anındaki, işe yarayışındaki, makbule geçişteki pozisyonuyla da ilgili oluyor. Yâni, bir insan bir hayır yapar... E herkesin hayır yaptığı zamanda sen de çıkartıyorsun, herkes zâten dağıtıp duruyor, sen de biraz bir şey veriyorsun. Diyelim ki, Kurban Bayramı'nda göndermişsin bir fakire birazcık et... Tamam, Allah kabul etsin ama, zâten herkes et yiyor, zâten herkes birbirine et veriyor. Hadi bakayım, sen böyle kıtlık zamanında, hiç kimsenin dağıtmadığı zamanda bir kurban kes Allah rızası için de, fakirlere gönder!

“—Oh, aylardır evimizde et yoktu.” filân diye sevinsinler; çorba yapsınlar, pilav yapsınlar, yesinler zavallılar meselâ... O zaman makbule geçer.

Ben hatırlıyorum, Arafat'tan Müzdelife'ye dönerken, otobüsün içinde saatlerdir gidiyorduk, Hocamız cennetmekân Mehmed Zâhid Kotku Hazretleri'nin zamanında... Otobüsten inemiyoruz. Yer yakın, otobüsten inemiyoruz. Otobüsü bıraksak, gideceğimiz yere gitmek zor olur diye. Otobüsün kapısı açık, dışarıısı çok sıcak... Birisi kapıdan geldi:

“—*Selâmün aleyküm* Hocam!” dedi.

Elinde termosu vardı. Çıkarttı, bir bardak soğuk su verdi Hocamız'a... Bize de verdi. Ne kadar makbule geçti! Evet bir bardak su, her yerde var ama, işte orada yok... İşte o zaman çok kıymetli...

Peygamber Efendimiz'in zamanında da öyle tabii. Bu fukaracıklar, bu zavallılar ne sıkıntılar çekiyorlar. Yiyecek yok, giyecek yok. Müthiş yoksulluk var. İşte o zaman tabii o hurmalardan depo

etmeyip, esirgemeyip, sakınmayıp, çekinmeyip, alıp alıp fukaraya: “Alın kardeşlerim!” diye vermek güzel bir şey. Mü’min mü’mini sevecek.

Hatta biz müslümanlar gayrimüslimlere bile yardım etmişiz. Hatta yaralı hayvanlara, kuşlara yardım etmişiz. Onlar için vakıflar tesis etmiş büyüklerimiz var. “Uçamayan yaralı leyleklere bakma vakfı” filân diye, böyle mallar tahsis etmişler. İşte böyle şeye teşvik var. Merhamet edip de yiyemeyen, alamayan, fakir olan insanlara vermenin ne kadar sevap olduğunu gösteriyor bu hadis-i şerif.

e. Musafaha Etmek

Bu hadis-i şerif de, müslümanların birbirleriyle karşılaştıkları zaman nasıl davranması gerektiğine dair bize ışık tutuyor:⁹

قُبْلَةُ الْمُسْلِمِ الْمُصَافِحَةُ

(الديلمى، والمحاملى فى أماليه، وابن شاهين فى الأفراد عن أنس)

RE. 333/3 (*Kubuletü’l-müslimi el-musàfahatü*)
“Müslümanın öpüşmesi, öpmesi, musafaha etmesidir.”

İki müslüman karşılaştığı zaman, avuçları avuçlarına gelecek şekilde, başparmaklarını kavrayacak şekilde birbirlerinin elle rini tutarlar. Parmaklar yukarıya gelir, dört parmak... Aşağıya doğru gelmesi Avrupaî bir selamlaşma şeklidir.

---

⁹ Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.III, s.222, no:4649; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.IX, s.253, no:25358; *Câmiu’l-Hadîs*, c.XV, s.109, no:15094.

Başparmaklarını tutup da yukarıya doğru tutma tarzı, müslümanların el sıkma tarzıdır; ona *musâfaha* derler. Musâfaha, karşılıklı ellerin avuçlarını birbirine getirip, sıkmak mânâsına geliyor. Bizim selâmımız budur. Öpüşmek yerine bu tavsiye edilmiş.

El öpmek hakkında da uzun münakaşalar vardır, “Caiz midir, değil midir?” diye... El öpmenin örfe göre caiz olduğuna, ulemâmız karar vermiştir. Şimdi bizim memlekette meselâ, büyüğe hürmet, el öpmek şeklinde gösteriliyor. Burada el öpmezse, örfe muhalefetten etrafındaki insanlarda kırgınlık meydana getireceğinden, el öpülür. Ayrıca ulemânın elini öpmekte, yaşlı, hayırlı kimselerin elini öpmekte mahzur yoktur.” diye ulemâ bildirmişlerdir. Bunun dışında yanaklardan öpmek yok.

“—Sarılalım mı birbirimize yâ Rasûlallah?” demişler.

Hani böyle, boyna sarılıp da *muânaka* yapılıyor. Onu da her zaman uygun görmediğine dair bir yerde okumuş idim.

Demek ki, güzel olan şekil, öyle müslümanın müslümanın elini tutup, İslâmi bir tarzda musafaha etmesi, el sıkışması. Böyle yaptığı takdirde, iki tarafın günahları, kuru ağacın yaprakları dökülür gibi dökülür.

Bu hususta, Huzeyfe RA’dan rivayet başka bir hadis-i şerifte, Peygamber SAS Efendimiz şöyle buyuruyor:¹⁰

---

¹⁰ Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.I, s.84, no:245; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.V I, s.473, no:8953; Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.I, s.190, no:714; Huzeyfetü’bnü’l- Yemân RA’dan.

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا لَقِيَ الْمُؤْمِنَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَأَخَذَ
بِيَدِهِ فَصَافَحَهُ تَنَاسَرَتْ خَطَايَاهُمَا كَمَا يَتَنَاسَرُ

وَرَقِ الشَّجَرِ

(*Inne'l-mü'mine izâ lakıye'l-mü'mine*) “Bir mü'min diğer bir mü'minle karşılaştığı zaman, (*feselleme aleyhi*) ona selâm verir, (*ve ehaze bi-yedihî fesàfehahû*) ve elini tutar, musafaha ederse; (*tenâseret hatâyâhümâ, kemâ yetenâseru verakı'ş-şecer*) ağacın yapraklarının döküldüğü gibi, günahları dökülür.”

Çünkü bu davranış sevgiden, muhabbetten oluyor. Muhabbetten olan şeyleri de, Allah-u Teâlâ Hazretleri büyük ecirlerle mükâfatlandırıyor.

f. Mü'minin Öldürülmesi

Diğer hadis-i şerif:¹¹

قَتْلُ الْمُؤْمِنِ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ زَوَالِ الدُّنْيَا

(ن. والضياء عن بريدة)

¹¹ Neseî, *Sünen*, c.V II, s.82, no:3988; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.355, no:594; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V III, s.22, no:15647; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.285, no:3450; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.III, s.217, no:496; İbn-i Hacer, *Tehzîbü'l-Tehzîb*, c.I, s.294, no:612; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Neseî, *Sünen*, c.V II, s.83, no:3990; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.285, no:3450; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.21, no:258; Büreyde RA'dan

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.30, no:39880; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.853, no:1859.

RE. 333/4 (*Katlü'l-mü'mini a'zamü inda'llâhi min zevâli'd- dünyâ*) “Müslümanın öldürülmesi, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin indi ilâhisinde dünyanın zeval bulmasından daha da fecî, daha da kötü bir şeydir.” Allah-u Teâlâ Hazretleri müslümana tarif edilmeyecek kadar büyük pâye vermiştir. Kim bir müslümanı kasden, müteammiden öldürürse, cezası ebedî cehennemde kalmaktır:

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا

(النساء: ٩٣)

(*Ve men yaktül mü'minen müteammiden fe- cezâuhû cehennemü hâliden fîhâ*) [Kim bir mümini kasden öldürürse, cezası, içinde ebediyen kalacağı cehennemdir.] (Nîsâ, 4/93) Ebedî cehennemde kalır.

Müslüman o kadar kıymetlidir, müslümanın canı o kadar kıymetlidir. Hatta müslümanın müslümana canı da yasaktır, canına zarar veremez. Malı da yasaktır; malına da el uzatamaz, alamaz, gasb edemez, telef edemez; ırzı namusu da yasaktır, ırzına namusuna hâlel getiremez, dil uzatamaz, sövemez, sayamaz... Bunların hepsi yasak şeylerdir.

Allah-u Teâlâ Hazretleri insana iman gibi bir cevher vermiş ya; “*Lâ ilâhe illa'llâh*” demesi, Allah'a teslim olması, Allah'a kul olması var ya; bunun dünya ölçüleriyle ölçülmesi mümkün değildir. Dünya neymiş? Dünyanın yok olmasından daha kötüdür, bir müslümanın öldürülmesi... Allah-u Teâlâ Hazretleri insanlığımızın kadrini, kıymetini bilmek nasib etsin...

İnsanlara insanlığın kadrini Müslümanlık öğretmiştir. Müslümanlık olmasaydı neler olurdu, açın gazetelere bakın! Geçen gün ben gördüm bir gazetede, kiralık katiller oluyormuş, parayla yâni... Maaşlı adam, maaş alacak, ay sonunda sayacaklar eline, şu kadar para; al... Tamam, iş yapacak diye. Yaptığı iş de adam öldürmek. Kiralık katiller bir kampı basmışlar, bastıkları kampta altı yüz tane esiri öldürmüşler; böyle uzun bir çukur resmi, kiminin bacağı yukarıda, kiminin kolu yukarıda, kiminin kafası yukarıda... İnsan cesetleri... İnsan Müslümanlıktan uzaklaştı mı, insanın gönlünde Allah korkusu kalmadı mı, işte böyle olur. O hayvanlardan da daha canavar olur.

“—Dünya üzerindeki en canavar mahlûk hangisidir? Kaplan mı, arslan mı, sırtlan mı? Nedir?”

En canavarı imansız insandır. Ondan daha büyük canavar tasavvuf edilemez. Yedi başlı ejderhadan daha korkunçtur.

Onun için, insanlara imanı vermek lâzım! Yeryüzünde devletler arasındaki harpler de, imansızlıktan oluyor. Hani Allah’tan korksalar, iki paralık dünya metaı için insanları öyle öldürmezler. Bir müslümanın hayatı, bakın, dünyanın zevâlind en daha önemli... O kadar kıymetlidir müslümanların indinde can... İnsanın canının kadr ü kıymeti o kadar fazladır.

Onun için, insanın hiç bir şeyinden istifade edilmez.

“—Öldü; kemiğini yakalım, şu işte kullanalım! Yağınısabun yapalım, bilmem nesini...”

Öyle şey yok! Müslümanın her şeyi muhteremdir. Muhteremliğinden gömülüyor toprağın altına... Leş gibi bırakılmıyor toprağın üzerinde.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bize İslâm'ın kadr ü kıymetini gösterebilir, öğretilir... Biz biliyoruz da, kimisi bizi o kadar yanlış yolda sayıyor ki; "Vah zavallı!" diyor, acıyor bize. Kendisini haklı yolda görüyor, bize acıyor.

Biz de onlara acıyoruz. Biz de onlara hakikaten acıyoruz. Allah hidayet nasib etsin... O hidayete gelirse, cennete girerse, bana yer kalmayacak diye bir şey yok. Hepsi cennete girsin, yeryüzünde ki insanların hepsi cennete girsin... Hepsi imana gelsinler, Allah'a has kul olsunlar, hepsi cennete girsinler. Biz hepsinin iyiliğini istiyoruz.

Kendi memleketimizde de üç beş sene önce gördük; iman olmadığı zaman, mes'uliyet duygusu olmadığı zaman, insanların birbirlerini ne kılıklara soktuğunu gördük. Mezarlıklarda az mı kesilmiş cesetler bulduk, boynuna tel dolanmış cesetler bulduk. Neler işittik gazetelerden dehşetle... İnsan mahallelere giremez, çıkamaz oldu; öldüren öldürene...

Neden? İman gitti mi, böyle olur.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹²

---

¹² İbn-i Ebî Şeybe *Musannef*, c.V II, s.106, no:34552; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.470, no:742-744; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.270, no:3258; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.267, no:5873; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XIII, s.56, no:12550.

رَأْسُ الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اللَّهِ

(الحكيم، وابن لال عن ابن مسعود)

(*Re'sü'l-hikmeti mehàfetu'llàh*) “Hikmetin başı Allah korkusudur.”

O Allah korkusunu insandan aldın mı;

Yüreklerden çekilmiş farz edilsin havfı Yezdân'ın;

*Ne irfânın kalır te'sîri kat'iiyyen, ne vicdânın...*¹³

O zaman, ne irfan denilen şeyin kıymeti kalır, ne vicdan denilen şeyin kıymeti kalır. İman çekildi mi kalpten, insanlar birbirlerini parçalamakta, aç kurtlardan daha korkunç olurlar. Bunu anlatamıyoruz kardeşlerimize... İslâmiyet'e tepeden bakan, hor hakir gören kardeşlerimize anlatamıyoruz.

“—Yâhu korkmayın Müslümanlıktan! Müslümanlık bir şey yapmaz. Müslümanlığın girdiği yerde, her taraf gülistan olur. İnsanlar birbirlerine hürmetle eğilir, insanlar birbirinin hayrını ister. İnsanlar yemez, yedirmek ister; giymez, giydirmek ister... Hayır yapmak ister, gönül yapmak ister, hoş vakit geçirmek ister

Şu ecdadımızın haline baksanıza, kuşları bile düşünmüşler.

Göçmen kuşların, kanadı kırılıp da arkadaşlarıyla beraber, öbür sıcak diyarlara gidemeyecek kuşların bakımı için vakıf veren insanlar var.

---

¹³ Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*, 5. kitap, “Ey müslümanlar, Allah'tan nasıl korkmak lazımsa öylece korkunuz!” (Âl-i İmran, 3/102) meâlindeki âyet yorumlanırken.

“—Falanca tarlamı vakfettim, bunların gelirlerinden uçamayıp da buralara dökülüp kalan kuşlara bakılsın diyenler var.

Evinde ev sahibinin tabağını, çanağını, bardağını kırdığı zaman azar işitmesin diye hizmetçilerin böyle yaptığı zararları ödesin diye kurulmuş vakıflar var. Bak hizmetçiye bile kolluyor. Hizmetçi efendisinden azar işitmesin, o vakıftan gidilecek, p arası alınacak, o çanak çömlek ödenecek, adam azar işitmeyecek.

Görmez misiniz eski binaların köşelerinde kuşlar için küçücük yuvacıklar yapmışlardır, köşkler yapmışlardır; kuşlar gelsin orada cıvı cıvı yuva yapsın diye.

Bizim ecdadımızın merhameti, sevgisi gibi sevgi, şefkati gibi şefkat dünya üzerinde hiç görülmemiştir. Eğer biz başka milletlerin yaptığı gibi gaddar olsaydık; mesela Rusların bugün Rusya’da yaptığı gibi, Bulgarların Bulgaristan’da yaptığı gibi, Yunanlıların, Yunanistan’da yaptığı gibi gaddar olsaydık; bugün Yunan denilen millet yoktu ortada... Oraları tamamen bizim insanlarla dolu olurdu. Keserdik hepsini, bir tane bırakmazdık; olur biterdi yâni... Kim istiklal isteyecek? Ne Bulgar kalırdı, ne Yunan kalırdı, ne Sırp kalırdı, ne başka bir şey kalırdı.

Hepsini bıraktık; kiliseleriyle, hürriyetleriyle, serbestlikleriyle bıraktık; ama onlar o insanlığın kadrini kıymetini bilmediler, ne yapalım bu dünya böyle gelip geçiyor. Ahirette hesabını verirler.

Şimdiden pişman oldular zaten. Bizden sonra gelenler, onlara dünyayı dar ettiler. Arıyorlarmış duyduğuma göre... Bir arkadaş biraz o memlekette kaldı da, o anlatıyor. O memleketin yerlileri:

“—Ah! Nerede o Türkler’in olduğu zaman?” diyorlarmış. “Ne rahattık, ne bolluk vardı, ne bereket vardı, ne huzur vardı... Çoluk çocuğumuz, namusumuz, her şeyimiz emniyette idi...” diye böyle anlatıyorlarmış.

Onun için, Allah-u Teâlâ Hazretleri bize elimizde bulunan nimetin kadrini bildirsin... Bizi bilemeyen, bizi tanıyamayan, bizi muzır sanan, İslâmiyet’i gerıcilik sanan, İslâmiyet’i çağ dışı sananlara da akıl fikir versin... Gelsinler, görsünler!

g. Müslümanı Öldürmek

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁴

---

¹⁴ Neseî, *Sünen*, c.V II, s.121, no:4104; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.176, no:1519; Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.I, s.145, no:324; Abdü’r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.168, no:20224; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.V, s.270, no:6622; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.II, s.313, no:3567; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.76, no:138; Dâra Kutnî, *İlel*, c.IV, s.357, no:625; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXXV, s.38; Sa’d ibn-i Ebî V akkas RA’dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.21, no:2634; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.18, no:46; Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.IX, s.97, no:8522; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.V III, s.405, no:4988; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.39, no:306; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.IV, s.339, no:5321; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.II, s.313, no:3572; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.II, s.263, no:1325; Abdullah ibn-i Mes’ud RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.XV, s.30, no:39879; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XV, s.109, no:15096.

قِتَالُ الْمُسْلِمِ كُفْرٌ وَسِبَابُهُ فُسُوقٌ وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ
أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ

(حم. ض. ع. حب. وعبد بن حميد عن سعد)

RE. 333/5 (*Kıtàlü'l-müslimi küfrün, ve sibâbühû füsükun; ve lâ yahillü bi-müslimin en yehcure ehàhu fevka selâseti eyyâm.*)

Sa'd ibn-i Ebî Vakkas diye Aşere-i Mübeşşere'den bir zât-ı muhterem var, o rivayet eylemiş bu hadis-i şerifi. Diyor ki Peygamber SAS Efendimiz:

(*Kıtàlü'l-müslimi*) “Müslümanlarla savaşmak, müslümanın karşısına geçip, silah çekip onunla savaşmak, (*küfrün*) küfürdür.” Müslümana silah çekilmez, müslümanla savaşılmaz. Allah'ın kulu o, Allah'a iman ediyor, secde ediyor, mü'min kul, onun karşısına silahla çıkılmaz; onunla çarpışmak küfürdür.

(*Ve sibâbihû*) “Ona sövmek de, yâni kötü sözler söylemek de (*füsükun*), yâni (*Hurûcun an taati'llâh*) Allah'a itaat dairesinden dışarı çıkmaktır.” Demek ki, müslümana silah çekilip çarpışılmaz, sövülüp sayılmaz. Müslümana hürmet edilir, müslümana izzet ü ikrâm edilir; ne dille, ne silahla, ne elle ona zarar verilmez.

(*Ve lâyahillü bi-müslimin*) “Müslümana câiz olmaz, helâl olmaz, (*en yehcure ehàhu*) kardeşinden ayrı kalması, ona küsmesi, ondan uzaklaşması; (*fevka selâseti eyyâm*) üç günden fazla... Üç günden fazla bir müslümanın öteki müslüman kardeşinden uzak durması, onunla konuşmaması, dargınlık

yapması, yanına sokulmaması, müslümana helâl olmaz. Haram olur.”

Üç güne müsaade etmiş Allah-u Teâlâ Hazretleri. Demek ki sinirlendi, kavga ettiler biraz; o sınırlar yatışınca kadar üç gün geçebilir; ama üç günden fazla müslüman müslümana dargın olamaz. Demek ki müslümanla savaş yapılmaz, silah çekilmez, sövülmez; hatta üç günden fazla dargınlık da yapılmaz. Bak dinimiz, bak Peygamberimiz SAS Efendimiz, müslümanların arasını nasıl onarıyor. Nasıl müslüman cemaatine, birbirlerine karşı muhabbetli insanlar yapmak için, tavsiyelerde bulunuyor.

h. Allah İsterse Olur

Peygamber SAS Efendimiz bu hadis-i şerifte, o zamanın müslümanlarının söylediği bir sözü, öyle söylemeyin diye tavsiye yoluyla bildiriyor:¹⁵

قَدْ كُنْتُ أَكْرَهُ لَكُمْ أَنْ تَقُولُوا مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ
مُحَمَّدٌ وَلَكِنْ قُولُوا مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ مُحَمَّدٌ

(الحكيم، ن. والضياء عن حذيفة)

---

¹⁵ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.685, no:2118; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.393, no:23387; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.244, no:10820; Huzeyfetü'bnü'l- Yemân RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.72, no:20713; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.382, no:2699; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.V III, s.324, no:8214; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VII, s.118, no:4655; İbn-i Amr eş-Şeybânî, *elÂhâd ve'l-Mesânî*, c.V, s:213, no:2743; Tufeyl ibn-i Sahbere RA'dan.

Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.28, no:19813; Abdülmelik ibn-i Umeyr Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.1182, no:8358.

RE. 333/6 (*Kad küntü ekrehü leküm en tekülû: Mâşâ'llàh, ve şâe muhammedün; velâkin külû: Mâşâ'llàh, sümme şâe muhammed.*)

“Ben sizin şöyle demenizden hoşlanmıyorum: (*Mâşâ'llàh ve şâe muhammed*) ‘Allah dilerse ve Muhammed de dilerse...’”

Hani biz diyoruz ya:

“—Yarın sana geleceğim, inşâallah!” diyoruz. Allah dilerse geleceğiz falan, inşâallah diyoruz ya... “Allah dilerse ve Muhammed dilerse” tarzında onu da ekliyorlar Hz. Peygamber’e olan sevgilerinden... Ama, Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

“—Ben böyle demenizden hoşlanmıyorum. Böyle demenizi doğru görmüyorum. Çünkü, Allah diledi mi, zaten onun dilediğini engelleyecek bir şey yok. Başkası dilesin dilemesin, Allah’a hiç bir şey ortak koşulmaz ki... Rasûlü bile olsa... Onun için, bu sözü bu tarzda söylemeyin!” demiş.

Bu bize bir edeptir tabii. Her şey Allah-u Teâlâ Hazretleri’ndendir. Ona hiç bir şeyi de ortak koşmak, şerik koşmak doğru değildir. (*Velâkin külû: Mâşâ'llah, sümme şâe muhammed*) “Allah dilerse, Rasûlüllah da uygun görürse diyebilirsiniz.” diyor. Allah dilerse, dedikten sonra böyle bir şey demenizde mahzur yok diye, o zamanın insanların söylediği sözü zikrediyor.

i. Vers Denilen Boya

Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz:¹⁶

قَدْ أَمَرْنَا لِلنِّسَاءِ بِوَرْسٍ وَإِبْرٍ أَمَّا الْوَرْسُ فَأَتَاهُنَّ
مِنَ الْيَمَنِ وَ أَمَّا الْإِبْرُ وَ أَخَذَ مِنْ نَاسٍ مِنْ أَهْلِ
الذِّمَّةِ مِمَّا عَلَيْهِمْ مِنَ الْجَزِيَّةِ

(أبو نعيم، طب. عن حرب بن الحارث المحاربي)

RE. 333/7 (*Kad emerenâ li'n-nisâi bi-versin ve iberin; emme'l- versu feetâhünne mine'l-yemeni, ve emme'l-iberu ve ehaze min nâsin min ehli'l-zimmeti, mimmâ aleyhim mine'l-cizyeh*)

“Biz kadınlara emretmiştik, vers denilen ve bir çeşit tohumu tavsiye etmiştik. Bunu kullanmalarını, yâni bunu kullanarak boya yapmalarını, ilaç ve tedavi yapmalarını emretmiştik; sonra iğne işini öğrenmelerini emretmiştik.”

O tohum kaynatıldığı zaman, safran gibi boyamakta kullanılırmış. Sonra bazı hastalıklara da iyi gelirmiş. Yemen’de yetiştirmiş.

“İnsanlar bu vers dediğimiz sarıya boyama vasıtası olan tohumu Yemen’den getirdiler. İğne işini de, yâni terzilik işini de kendilerinden cizye alınan, vergi alınan ehl-i zimmetten öğrendiler. Böyle yapanlardan vergi alınırdı.”

¹⁶ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IV, s.32, no:3566; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.251; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, c.II, s.48, no:1658; Harb ibn-i Hâris el-Muhâribî RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.V, s.283, no:8772; *Kenzü'l-Ummâl*, c.V I, s.1019, no:17367; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XV, s.117, no:15116.

j. Bayram ve Cuma

Bir seferinde, bayram ve cuma namazı aynı güne gelmiş Peygamber SAS Efendimiz'in zamanında. Peygamber SAS Efendimiz bayram namazını kıldıktan sonra, civardaki köylerden bayram namazı için gelmiş olana ahaliye bu sözleri ifade buyurmuş. Diyor ki:¹⁷

قَدْ اجْتَمَعَ فِي يَوْمِكُمْ هَذَا عِيدَانِ فَمَنْ شَاءَ أَجْزَأَهُ
مِنَ الْجُمُعَةِ وَإِنَّا مُجْمِعُونَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ

(خط. عن أبي هريرة)

RE. 333/8 (*Kad ictemea fî yevmüküm hâzâ idyânin, femen şâe eczeehû mine'l-cumuati, ve innâ mücemmiûne inşâa'llâh.*)

“Bugün iki bayram bir araya geldi. Birisi şu yaptığımız Kurban veya Ramazan Bayramı, ötekisi de cuma...” Cuma da müslümanın her hafta tekerrür eden bayramıdır. “İkisi bir araya geldi. Şimdi sabahleyin biz bu bayram namazını kıldık, bu cuma yerine de sevap olarak kâfidir. İsteyen memleketine dönebilir, köyüne dönebilir.”

---

¹⁷ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.349, no:1073; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.425, no:1064; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.318, no:6082; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.479, no:8996; İbn-i Cârud, *Müntekâ*, c.I, s.84, 302; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.III, s.129, no:1147; Ebû Hüreyre RA'dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.416, no:1311; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V II, 1247, no:21126, 21130; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XV, s.118, no:15117.

Çünkü gündüzden gidecek, ulaşacak yerli yerine gibi... Onlara müsaade etmiş ama, demiş ki:

(*Ve innâ mücemmiüne inşâ'llah*) “Biz cumayı da kılacağız ama, siz isterseniz memleketinize gidebilirsiniz, müsaade var. Çünkü, iki bayram bir araya gelmiştir, birincisi size yeter. Biz kılacağız, isteyen bizimle beraber namazı kılar.” buyurmuş.

k. Annenin Çocuklarına Merhameti

Bu da küçük bir şey; ama bakın bu hadis-i şerifte ne kadar güzel bir mesele var. Peygamber Efendimiz buyurmuş ki:¹⁸

قَدْ رَحِمَهَا اللَّهُ بِرَحْمَتِهَا ابْنَيْهَا

(طب. عن الحسن، قال: جاءت امرأة إلى النبي عليه السلم، و معها ابنان لها. فأعطاها ثلث

تمرات، فأعطت ابنيها كل واحد منهما ثمرة، فأكل تمرتيهما ثم جعل ينظران إلى أمهما

فشقت تمرتها نصفين بينهما. قال فذكره)

RE. 333/9 (*Kad rahimeha'llàhu bi-rahmeteyhâ ibneyhâ*) “Bu kadına Allah, şu küçük merhametinden, şu ikisine gösterdiği iki merhametten dolayı merhamet eyledi!” demiş bir kadını göstererek.

---

¹⁸ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.III, s.78, no:2715; Taberânî, *Mu'cemü's- Sağîr*, c.II, s.97, no:850; Hz. Hasan RA'dan.

Lafız farkıyla: Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.196, no:7349; Buhârî, *Edebü'l- Müfred*, c.I, s.45, no89; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.204, no:1447; Hz. Aişe RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.V III, s.290, no:13500; *Kenzü'l-Ummâl*, c.XVI, s.622, no:45406; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XV, s.123, no:15130.

O hadisenin de aslı şu:

(Câeti'mraetün ile'n-nebiyyi aleyhi's-selâm, ve meahе'bnâni lehâ) “Peygamber Efendimiz’e bir kadın gelmiş, yanında iki çocuğu olduğu halde. *(Fea'tâhâ selâse temrât)* Peygamber Efendimiz de onlara üç tane hurma vermiş.” Üç kişi geldi ya; bir ana, iki oğlu geldiler Peygamber Efendimiz’e. Üç tane hurma vermiş onlara.

(Fea'tat ibneyhâ külle vâhidin minhümâ temreten) “Kadıncağыз her bir çocuğa birer tane hurma vermiş. *(Feekelâ temreteyhimâ)* Çocuklar kendilerine verilen hurmaları yutmuşlar çarçabuk; *(sümme cealâ yenzurâni ilâ ümmihimâ)* sonra başlamışlar analarının elindeki hurmaya bakmaya...”

Şimdi buradan neler çıkıyor değil mi, insan neler hissediyor. Biz şimdi bol bol, her şeyleri doyuncaya kadar yiyoruz ama, o zamanlar o kadar bolluk yoktu; sonra oranın mahsulü olan hurma da çok bol değildi. Peygamber Efendimiz üç tane vere bilmiş. Çok cömertti Peygamber Efendimiz, olsa avuçla verirdi, doyuruncaya kadar verirdi. Demek ki o kadarcık var, üç tane vermiş.

“Çocuklar da, her zaman görmedikleri o hurmaları hemen yutmuşlar, çarçabuk yemişler. Sonra annelerine bakmaya başlamışlar. *(Feşakkat temretehâ nısfeyni)* “Kadıncağыз da elindeki son hurmayı ikiye bölmüş, yarısını birine vermiş, öbür yarısını diğerine vermiş.” Yâni kendi hakkını da onlara dağıtmış, kendisi yememiş.

Hani, “Analar taş yesin!” mi derler, öyle işte... Anelik böyledir. Annelerin kalbine Allah öyle

bir merhamet koymuştur. Kendisi yemez, çoluk çocuğuna yedirir. Kendisi giymez, çoluk çocuğunu kollamaya çalışır. Kendisi ölür, onları yaşatmaya çalışır. Kendisi uyumaz, onları uyutmaya çalışır.

Onun için, “İşte o şefkatinden, o merhametinden, Allah bu kadına rahmet etti.” demiş.

Merhamet edene merhamet ederler. Merhamet etmeyene merhamet yoktur. İnsan merhametli olursa, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin merhametine, lütfuna, rahmetine nâil olur. Kendisi şefkat, merhamet etmeyen kimse de, Allah'tan hiç şefkat, merhamet beklemesin!

Bunun için buyrulmuş ki:¹⁹

قَدْ أُعْطِيَ كُلَّ نَبِيٍّ عَطِيَّةً وَكُلُّ قَدْ تَعَجَّلَهَا وَإِنِّي
أَخَّرْتُ عَطِيَّتِي شَفَاعَةً لِأُمَّتِي وَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْ أُمَّتِي
لَيَشْفَعُ لِفِئَامٍ مِنَ النَّاسِ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَإِنَّ الرَّجُلَ
لَيَشْفَعُ لِلْقَبِيلَةِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَشْفَعُ لِلْعُصْبَةِ وَإِنَّ
الرَّجُلَ لَيَشْفَعُ لِلثَّلَاثَةِ وَلِلرَّجُلَيْنِ وَلِلرَّجُلِ

(حم. عن أبي سعيد)

(*Kemâ tedînü tûdân*) “Nasıl muamele edersen, öyle muamele görürsün!” Başka bir şey yok yâni. İnsan ne ekerse, onu biçer; ne muamele yaparsa, onun karşılığını görür.

¹⁹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.20, no:11164; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.XIV, s.472, no:39083; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XV, s.114, no:15108.

I. Peygamber Efendimiz'in Şefaati

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:²⁰

قَدْ أُعْطِيَ كُلَّ نَبِيٍّ عَطِيَّةً وَكُلُّ قَدْ تَعَجَّلَهَا وَإِنِّي أَخَّرْتُ
عَطِيَّتِي شَفَاعَةً لِأُمَّتِي وَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْ أُمَّتِي لَيَشْفَعُ
لِفِتْنَامِ مَنْ النَّاسِ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَشْفَعُ
لِلْقَبِيلَةِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَشْفَعُ لِلْعُصْبَةِ وَإِنَّ الرَّجُلَ
لَيَشْفَعُ لِلثَّلَاثَةِ وَلِلرَّجُلَيْنِ وَلِلرَّجُلِ

(حم. عن أبي سعيد)

RE. 333/10 (*Kad u'tiye külle nebiyyin atıyyeten*) “Her peygambere bir ihsan verildi. Her peygambere bir lütuf yapıldı Allah tarafından, bir ihsan verildi onlara: (*ve küllün kad accelehâ*) hepsi de o kendilerine veren ikramı değerlendirdiler, kullandılar. Haklarını, kendilerine verilen imkânı sarf ettiler. (*Ve innî ahhartu atıyyetî şefâaten li-ümmetî*) Ben bana verilen imkânı beklettim, ben onu kullanıp zâyî etmedim; ümmetime şefaathetmeye sakladım.”

Demek ki, her peygamberin bir duası var müstecâb, istediği yapılacak, hepsi kullanmış o isteğini. Peygamber Efendimiz de ümmetine şefaathetmeye saklamış o imkânı. Onu, ümmetine şefaathetmekte kullanacak.

²⁰ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.20, no:11164; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XIV, s.472, no:39083; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XV, s.114, no:15108.

Şimdi hadis-i şerif devam ediyor da, bu hadis-i şerif ve emsâli, Rasûlüllah'ın şefaatine delâlet ediyor. Fakat bazı kimseler, nerelerden çıkartıyorlarsa şefaath yok diye bir iddia ortaya atmışlar. Yâni şefaath yok, şefaath yok diye... İşte hadis-i şerif... “Ben şefaath edeceğim!” diyor.

Hatta başka hadis-i şerif var:²¹

شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكِبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي

(حم. د. ت. ن. ع. حب. طب. ك. هب. ض. عن أنس؛ ط. ه. ت. طب. ك. حل. ض. هب. وابن خزيمة عن جابر؛ خط. عن ابن عمر؛ قط. خط. عن كعب بن عجرة؛ طب. عن ابن عباس)

RE. 306/3 (Şefâatî li-ehli'l-kebâiri min ümmetî)
“Benim şefaathim ümmetimin günahkârlarına, büyük günah işleyenlerine erişecek, onlara fayda verecek.” buyruluyor.

---

²¹ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.2, s.649, no:4739; Tirmizî, *Sünen*, c.4, s.625, no:2435; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.3, s.213, no:13245; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.14, s.387, no:6468; Hâkim, *Müstedrek*, c.1, s.139, no:228; Taberânî, *Mu'cemü'l- Kebîr*, c.1, s.258, no:749; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.6, s.40, no:3284; Beyhakî, *Şuabü'l- İman*, c.1, s.287, no:310; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.8, s.17, no:15616; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.7, s.261; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.1, s.166, no:236; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.4, s.625, no:2436; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.2, s.1441, no:4310; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.14, s.386, no:6467; Hâkim, *Müstedrek*, c.1, s.140, no:231; Tayâlisî, *Müsned*, c.1, s.233, no:1669; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.1, s.287, no:311; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.3, s.201; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.11, s.189, no:11454; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Bunun gibi, sàlih kulların da şefaata hakkı var. Bu hadis-i şerifin devamında oraya işaret ediliyor:

(Ve inne'r-racüle min ümmetî leyeşfeu li-fiâ-min mine'n-nâsi feyedhulûne'l-cennete) “Ümmetinden bir adam, bir cemaate, insanlardan bir topluluğa şefaata edecek de, o şefaatale cennete girecekler.” Nasıl bir kimse bu? Demek ki evliyâullahtan, Allah indinde makbul bir kimseye de Allah imkân verecek, o da böyle bir cemaate şefaata edecek;

“—Yâ Rabbi! Bunları affeyle!” diye cennete girmelerine sebep olacak.

Meselâ, Allah-u a'lem, umarım ki; diyelim ki, böyle tarikatın büyüklerinden; meselâ Bahâeddîn-i Nakşibend, Abdü'l-kâdir-i Geylânî Hazretleri falan gibi böyle bir zât-ı muhterem, diyecek ki:

“—Ya Rabbi! Bunlar benim cemaatim, bunlar bana tâbî oldular. Sen bunları affeyle...”

Öyle guruba şefaati olanlar olacak.

(Ve inne'r-racule yeşfau fi'l-kabîleti) “Bazıları da bir kabileye şefaata edecek. ‘Ya Rabbi, bu benim kabilem.’ diyecek...” Kendisi Allah indinde makbul bir kimse; isteği kabul olacak ve o kabile affedilecek.

(Fi'l-hadîs) “Bir hadis-i şerifte geçmiştir: *(Inne usmâne leyeşfeu seb'îne elfen min ümmeti muhammed)* Osman, Ümmet-i Muhammed'den yetmiş bin kişiye şefaata edecek.” diye geçmiş.

(Ve inne'r-racule yeşfeu li'l-asabetî) “Ve yine bazı kimseler akrabalarına şefaata edecekler.”

Bak derece derece... Kimisi büyük gruplara, kimisi kabileye, kimisi böyle akrabalarından bir gruba... (Ve inne'r-racüle leyeşfeu li's-selâseti) "Kimisi üç kişiye, (ve li'r - racüleynî) iki kişiye, (ve li'r-racüli) bir kişiye şefaath edecek."

Demek ki, insanların Allah indindeki mânevî mertebesinin yüksekliğine göre hepsinin bir şefaati olacak. Başta Peygamber Efendimiz'in bir şefaati var; o ümmetine şefaath edecek. Sonra ümmetinin sâlih kimseleri var. O salih kimseler de cemaatlerine şefaath edecekler. Sonra bazı kimseler kendi kavm u kabilelerine şefaath edecekler. Bazıları kendi akrabalarına şefaath edecekler, kabul edilecek. Derece derece böyle...

Demek ki bir hayırlı kimse, kendisini kurtardığı gibi, kendisinin yakınlarını da kurtarmaya sebep oluyor. O halde hayırlı kimselerin, Allah'ın sâlih, velî, mahbûb, makbûl kullarının eteğine yapışmak lâzım! Onların yanlarından, izlerinden ayrılmamak lâzım! Bak ahirette de, dünyada da nasıl faydası oluyor.

m. Balıklar ve Diğer Deniz Canlıları

Bu hadis-i şerif de balıklar hakkında: ²²

قَدْ ذُبِحَ كُلُّ نُونٍ فِي الْبَحْرِ لِبَنِي آدَمَ

(قط. في الأفراد عن عبد اللّ بن سرجس)

²² Dâra Kutnî, *Sünen*, c.IV , s.267, no:3; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.213, no:4608; Abdullah ibn-i Sercis RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV , s.432, no:40981; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XV , s.121.

RE. 333/11 (*Kad zübiha küllü nûnin fi'l-bahri li-benî âdem.*) “Her balık, insanoğlu için denizde kesilmiş sayıldı.”

Biz koyunu kesmesek, başına bir tokmak vursak, bayıltsak, ölse; etini yiyebilir miyiz? Olmaz, yiyemeyiz! Kesmek lâzım, bizim şeriatımıza göre.

Biz meselâ, domuz eti yemeyiz; tamam, yasak, haram... Ama koyuna otomobil çarptı, kenara düştü, öldü... Sığıra otobüs çarptı, yolun kenarında devrildi, öldü... Yiyebilir miyiz? Yiyemeyiz... Kesilip kanı akıtılmayan hayvan, murdar olur bizim şeriatımıza göre; o da yenmez.

Öteki deniz... Ağrı atıyorlar, denizden çıkartıyorlar balıkları; ne olacak şimdi bunlar? Onları Allah öyle şey yaratmış, sudan çıkınca ölüyorlar. Sanki hepsi kesilmiş gibi sayılıyor. Balıkların hepsi helâldir. Denizden çıkan balıkların hepsinin helâl olduğuna dair burada izahat var.

Denizin içinden, suyun içinden çıkan öteki hayvanlara gelince, bu hususta ulemâ üç kısma ayrılmış. Bu izahatı yazan Hocamız Gümüşhâneli Hazretleri, Rahmetullahi aleyh: Burada üç kavil var diyor:

(*Esahhuhâ*) “Bunların en sahihi, (*yahillu cemîuhâ li-misli hâze'l-hadîs*) bu ve buna benzer hadis-i şeriflerden dolayı, denizden çıkan her şey yenir.” diyor. En sahih olan da budur diyor.

Gelelim ikincisine, isterseniz uzatmayalım, hemen söyleyelim: (*Ve's-sânî, lâ yahillu*) “Hiç caiz olmaz, balıktan gayrisi caiz olmaz.” diyen insanlar da varmış.

(*Ve's-sâlisü, yahillu mâ lehû nazîrun me'kûlün fi'l-berri*) “Karada emsâli olup da, o emsâli yenilen, denizde de yenilir; karada yenilmeyenin, denizdeki emsâli de yenilmez.” demiş.

Buradan da bir benzetme yaparak demiş ki: “Meselâ, deniz aygırı yenir. Çünkü dünyada, karada aygır yenilebiliyor. Meselâ, deniz koyunu varmış, deniz şusu, busu yenir de deniz köpeği yenmez, deniz hıznırı yenmez, deniz eşeği yenmez. Karadaki emsalleri yenmeyince, denizdeki emsalleri de yenmez.” demiş.

Tabii ilkinin sahih gördü Hocamız, dedi ki: (*Min men kâle bi'l- kavli'l-evveli*) “Bu ilk söze kanaat besleyen, o kanaatte olanların içinde kimler vardır? Ebû Bekrini's-Sıddîk ve Ömer ve Osman ve İbn-i Abbas; vardır. *Radiya'llâhu anhüm ecmaîn...*”

(*Ve ebâha mâlikü eddiftea*) “Malikî mezhebinin kurucusu İmam Mâlik, ‘Kurbağa da yenilebilir.’ demiş.” Hani duyuyoruz ya, Fransızlar kurbağa eti yiyorlarmış, ötekiler şunu yiyormuş, bunu yiyormuş diye... İşte yeri geldi, böyle meraklı bir mevzuu... Onun için izah ediyorum.

Bizim mezhebimize gelince: (*Ve kâle ebû hanifete: Lâ yahillü gayri's-semeki*) “Semek'ten, yâni balıktan gayrisi helâl olmaz. Balıktan başkası yenmez!” demiş bizim imamımız Ebû Hanîfe Hazretleri diye, izahatı bu şekilde aktarmış.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi hayırlı ilimlerle mücehhez eylesin! Bildiklerimizi tatbik edip rızasına vasıl olmayı cümlemize nasib eylesin. Şu fani, dâr-ı dünyada ahiret hayatı için sermaye biriktirmeyi, vakitleri boş geçirmemeyi, rızasına uygun işleri işleyip sevdiği razı olduğu bir kul olarak kendi huzuruna kavuşmayı cümlemize nasib ve müyesser eylesin!

Fâtiha-i şerîfe, mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

23. 05. 1982 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

